

BYA BARNET

Skånsk Revy

NUMMER

2
1946

**DEN SKÅNSKA
HEMBYGDSTIDNINGEN**

PRIS 4 KR.

ERNST FROSTIN

M A J I B Y

HUR UNGDOM OCH BYAMÄN HÄLSADE VÅREN I GAMLA TIDERS SKÅNE

På trappan står en skoletös med en majblomma i nypan, niger och ber: "Varsnällåköpenmajblomma!" Det är så ungdomen bär maj i by nu för tiden. För 100 år sedan gjorde man det på ett mera traditionsrikt och festligt vis. Då drog byns ungdom från gård till gård för att hälsa våren och önska god årsväxt. Den sjöng sin visa och samlade ägg till äggagillet. Man satte "maj" i taket — i halmtaket skägg stack man in en kvist av en krusbärsbuske eller buxbom. Det var ofta det enda gröna man kunde få tag i valborgsmässoafton, om ej våren kom osedvanligt tidigt. Den friska grönskan blev till en bild av den vårens livskraft, som bröt fram i växtligheten och gladde människan. Med den gröna kvisten ville man liksom överföra den i de grönskande träden och buskarna inneboende livskraften och lyckan på hus och hem, åker och äng. Så tro åtminstone folkloristerna och de böra väl vara vittnesgilla i det stycket. Ännu ljuder majvisan på sina håll i Skånes byar valborgsmässokvällen. Man har tagit upp seden igen på sina håll. Så händer det att skolbarnen gå omkring och "sjunger maj" för att få pengar till en skolresa under ferierna.

Det tycks råda en stor förbistring bland de många varianter, som man har av majvisan. Men genom de uppteckningar, som gjorts av Folkminnesarkivet i Lund, och genom professor von Sydows grundliga utredning i ämnet kan man få en någorlunda klar bild av majvisornas historia och majsjungandets förlopp.

På 1920-talet, då ännu många av de gamle levde kvar som själva i sin ungdom varit med och sjungit maj, gjorde den som nedskrivit dessa rader uppteckningar om majsjungandet i Färs härad.

Jöns Månsson, som i början av 1860-talet tjänste som vaktepåg hos "Karpingens" vid Flo-

skogen, var som dräng med och sjöng majvisan i Röddinge. När solen höll på att gå ned den siste april, kom skaran till den första gården i byn och stämde upp:

*God afton om ni hemma är!
Maj är välkommen!
Förlåt oss om vi väcker jår!
Fröjd oss för en så ljuvlig sommar!*

På andra ställen lydde den sista raden: "Gläd oss Gud för en så ljuvlig sommar!" Från Sövde berättar en kvinna, född 1859, att det var drängarna på hogåraställena som gingo och sjöngo. De började på kvällen, när de blevo fria. Det var drängarna från alla ställena under godset, 10—12 drängar. Först gingo de till herrgården, Snogeholm, och sjöngo för herrskapet, ty där kunde man inte komma för sent. Sen bar det iväg till bönderna. Där kunde de komma när som helst. Det gjorde ingenting om de väckte gårdsfolket mitt i natten. I Vomb, där drängarna gingo och sjöngo "Valbårrattan", fingo de på de flesta ställena komma in i stugan och sjunga, men på de "bättre" ställena fingo de stå ute på gården. Här var det en sångarskara på 30 drängar. Första strofen på visan sjöngs här så:

*God afton om ni hemma är!
Hör det vi nu bedje!
Förlåt oss om vi väcker er!
Var oss allom nådig Gud med glädje!*

Denna visa har sitt särskilda intresse. Den är nämligen en blandtyp. Första och tredje raderna höra till den gamla visan. Omkvädet — andra och fjärde raderna — stamma däremot från en majvisa, som skrevs i början av 1600-

talet av en dansk präst Peder Jensen i Roskilde för att ersätta den äldre mer världsliga "God afton om ni hemma är, Maj är välkommen!" Han visste väl, att när allmogen bar maj i by grundade sig denna sed på en urgammal, troligen hednisk tillit till de gröna kvistarnas lycobringande kraft. Därför ändrade han visan så, att det goda som man önskade sig sattes in i en bönesång till Vår Herre. Herr Peder var en vis man. Han kände sin allmoge. Han visste hur djupt rotad folktraditionen var i folksjälen. Han låter gammal allmogesed smälta samman med luthersk tro så som de också i så många andra stycken ha gjort här i Norden, att man ibland har svårt att skilja det ena från det andra.

Men herr Peders omkväde "Hör det vi nu bedje" — "Var oss allom nådig Gud med glädje" kunde dock ej helt uttränga det gamla "Maj är välkommen" — "Sommaren är så ljuvlig för ungdomen", utan de förekomma båda vid sidan om varandra.

Efter inledningsstrofen frågar försjungaren: "Vill far och mor höra sommarens visa?" och då gårdsfolket bett de unga vara så goa och stiga in och sjunga, stämde man upp "själva visan":

*All världens skapare av evighet
Hör det vi nu bedje!*

*Du haver allting väl berett,
Var oss allom nådig Gud med glädje!*

*Välkommen vår majmånads tid,
Gud signe denna sommar blid.*

*Vår mark och skog sig fröjda skönt,
Valborg bär löv och gräset grönt.*

*Den lilla lärkans ljuva klång
Gud lovar med majmånads sång.*

*Ty bärom vi nu maj i by,
och lovom Gud med psalmer ny.*

*Förläna oss ett ymnigt år,
bevara både hus och går.*

*Med svett vi jorden yrkat har
och lagt vår säd i henne kvar.*

*Giv väderlek, som tjänlig är,
att grönskas må båd' mark och tjärr.*

*Låt växa korn på åkrarna
och gräset gro i ängarna.*

*Stark humle häng på stängerna,
så besk malört i sängarna.*

*Giv mjölk och smör och osten söt,
bovete till bovetegröt.*

*Låt hönan giva ägg på fat
till pannekaka och äggamat.*

*Till kläder giv lin, hamp och ull,
att skyla oss i hede och tjull.*

*Låt oss med hälsan bruka det,
i fruktan din och ständig fred.*

Så berättade en man från Brunslöv i Östra-by. Han var född 1842 och hade som dräng varit med och sjungit maj i Vomb. Visan, som han återgav, var just den variant, som roskildeprästen utformat. Kristna tankegångar ha här vävts samman med urgamla önskningsar, som bonden gjorde i vårens tid: ett ymnigt år, väderlek, som tjänlig är, korn och gräs, mjölk och smör och osten söt, ägg på fat, hälsa och ständig fred.

Så satte man den gröna kvisten i taket över trappan:

*Nu sätter vi maj uti ert tag,
Hör det vi nu bedje,
Det ska ni få se i morgon dag.
Var oss allom nådig Gud med glädje!*

Till sist sjöng man ett rimmat "Fader vår", vars första strof lydde:

*O, Fader uti änglakor,
Hör det vi nu bedje!
Vi äro dina barn på jor,
Var oss allom nådig Gud med glädje!*

I denna form, som den gamle i Brunslöv återgav, finna vi visan i en mängd skillingstryck från 1700- och 1800-talen, och denna form var också troligen den vanligaste på den tiden.

Aldermannen tutar i sitt horn och kallar mannarna samman till byastämman.

Efter målning av Frans Lindberg.

Men omkvädet "Maj är välkommen" — "Fröjdens nu för en så ljuvlig sommar" höll segt i sig. I Vanstad förekom det i inledningsstrofen, men i de andra versarna hade man omkvädet "Hör det vi nu bedje". Här i Vanstad började man att sjunga hos prästen. När han hört sången, tackade han och gav sångarna en femma. Han brukade åhöra sången genom det öppna fönstret. Det är att märka, att man här i Vanstad — alltsedan Henric Schartaus lärjunge J. O. Berggren — haft en följd av schartauanskt påverkade präster. De kunde nog så skarpt ta itu med ungdomens nöjen, men denna vackra form av ungdomlig vårglädje ha de mött med förståelse och uppskattning. — Den gamle väktaren på Övedskloster, som varit med om denna majsjungning i Vanstad 1853, var född 1840. Och han berättar, att man hade ett skillingtryck, som man sjöng efter.

Olof Christoffersson, den trägne hembygdsvännen från Skytts, har skildrat majfirandet i Fru Alstad år 1861. Här samlades man vid kyrkan och sjöng både visan och fadervårstrimmet först på annexhemmanet. Sedan delades sångarskaran, som bestod av socknens drängar och åbosöner, i tvenne skaror för att gå ikring på alla socknens gårdar och hus och sjunga

maj. I södra Skåne är ju bokskogens, "böjeskogens", lövsprickning en stor dag. Denna inföll vanligen ungefär vid första maj enligt "gamla stilen" (vid månadens mitt efter "nya stilen"). I Vemmenhög hade man också en särskild strof härom:

*Vår skov har fått så grön en topp,
Maj är välkommen!
Stigen opp och bjuden oss ing,
Glädjens för en så ljuvlig sommar!*

Medan de gamle mest tycks ha glömt den långa majvisan, minnas de rätt väl, hur man sjöng för "pian" en särskild "pievisa" med maliciösa antydningar: "Nu sätta vi maj i pians säng . . . Nästa år vi kommer igen, står där en vagga vid pians säng".

Till ordningen hörde ju, att drängarna skulle ha en sångarlön, mest i form av ägg. Men, berättar en sagesman från Tolånga: "Stungom ville di ente stia öpp, nårr di kom sent å sjång." Bonden låtsades sova och ej höra visan. Då kunde han få följande mer rättframma än artiga strof:

*Ligg å såu din gamle stud,
ti krågor å råuna di asa di ud.*

